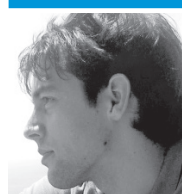

Opinie & Debat

Ander Commentaar

Geef meer ruimte aan natuur- en klimaatemoties

Stephan Huijboom is filosoof.

KLIMAAT

Als we ons ecologisch vocabulaire niet herbronnen, verliezen we grip op een dras-tisch veranderende wereld.

Het lijkt wel alsof we meer dan ooit over klimaat- en natuurverlies praten. Toch heeft de manier waarop we hierover praten onvoldoende zin zolang we een onkritisch vocabulaire hanteren en weinig ruimte geven aan natuur- en klimaatemoties.

Zo stelt Jan Rotmans dat het een enorme opgave wordt onze energievoorziening te verduurzamen (O&D, 30 januari). Dat klopt zeker, maar door van een 'transitie' te spreken doet Rotmans alsnog onvoldoende recht aan de ernst van de situatie.

De term 'energietransitie' kwam eind jaren zeventig op en werd gepromoot door onder andere de EEG en het Energieministerie van de VS. Ook de industrie begon de term te gebruiken. Andere spreekwijzen ('de energiecrisis', 'het energiegat') werden zo succesvol naar de marge gedrukt.

Na veertig jaar 'transitie' is het aandeel fossiele brandstoffen op wereld-schaal slechts geslonken van zo'n 87 procent begin jaren tachtig naar ongeveer 85 procent nu. In absolute zin groeide het gebruik van fossiele brandstoffen enorm, net als de wereld-economie. In 2017 werden méér kolen verstoekt dan ooit. In de jaren negentig was de jaarlijkse groei van mondiale emissies nog 1 procent per jaar, deze eeuw is dat zo'n 3 procent. Hoezo 'transitie'?

Tot nu toe werden nieuwe energiebronnen altijd gestapeld op de bestaande voorraad. Onze historische situatie is uniek, want de komende de-

cennia moet er juist een type brandstof – fossiel – volledig af. Duurzaam moet fossiel niet complementeren maar vervangen. Dat feit zal ook in ons taalgebruik onderkend moeten worden.

Ons dagelijks vocabulaire blijkt hoe dan ook steeds vaker ontoereikend om de klimaatcrisis te vatten. De betekenis van bestaande begrippen smelt soms weg, zoals bij 'permafrost', die immers ontdooit. De Britse auteur James Bridle heeft dit proces van collectief betekenisverlies vergeleken met de hersenen van een Alzheimerpatiënt. Als we ons ecologisch vocabulaire niet adequaat herbronnen, verliezen we langzaam grip op een drastisch veranderende wereld.

Ook zullen we moeten erkennen

Hoe meer we klimaatemoties accepteren en bespreken, hoe eerder we iets voor onze planeet kunnen doen

Enkele jaren terug huilde ik voor het eerst om klimaat-opwarming en het verlies van het leven op aarde

dat de betekenis en omvang van de bredere ecologische crisis de meesten van ons in emotionele zin raakt. Sinds 1970 is 60 procent van de wilde dieren, vissen, vogels en reptielen gestorven, blijkt uit het Living Planet Report 2018. Over twintig jaar kan koraal grotendeels gestorven zijn, concludeerde het IPCC in oktober 2018. In slechts twee jaar tijd (2016 en 2017) ging een gebied met tropisch bos verloren ter grootte van Vietnam, terwijl kapnaat Jair Bolsonaro nog niet eens was verkozen tot president van Brazilië. Veel verlies van tropisch regenwoud is het directe gevolg van landgebruik voor soja, vlees, palmolie en andere producten.

Zulk nieuws kan heftige gevoelens losmaken waar nauwelijks publiekelijk over gepraat kan worden. Het is natuurlijk niet de schuld van 'de media' dat het slecht met de wereld gaat. Wat echter beter kan, is het scheppen van collectieve ruimte voor zeer menselijke gevoelens van ecologisch verlies.

Toine Heijmans beschrijft in zijn column hoe wetenschapper Maarten Loonen moest huilen na een praatje over zijn boek over Spitsbergen, waar het landschap in rap tempo wegsmelt. Dat is een goed begin, hoewel journalistieke aandacht alléén het probleem nog niet oplost. Zolang we onszelf impliciet voorschrijven dat we natuur- en klimaatemoties zouden moeten verbergen, blijven we een wezenlijk deel van onszelf verstoppen. Zo ontstaat een dagelijks ritueel van ontkenning, beschrijft Kari Marie Norgaard in haar boek *Living In Denial*.

Enkele jaren terug heb ik voor het eerst gehuild om klimaatopwarming en de gigantische verliezen van het leven op aarde in bredere zin. Er zijn momenten geweest waarop ik me hulpeloos, verdrietig en razend heb gevoeld. Hoe meer we zulke klimaat-emoties accepteren en publiekelijk bespreken, hoe eerder we iets aan de erbarmelijke omstandigheden op onze planeet kunnen doen.

Megatonnen CO₂ en 'energietransities' interesseren ons nou eenmaal minder dan menselijke emoties.

‘Klimaatspijbelen: dáár leer je pas van’

De jonge 'klimaatspijbelaars' gaan in allerlei Europese landen de straat op: in België, Duitsland, Frankrijk en elders, geïnspireerd door de Zweedse Greta Thunberg. Een keuze uit commentaren in de Europese pers.

DM.

De nieuwe columniste van *De Morgen*, Saskia de Coster, schrijft:

'Ja, de sfeer was fantastisch, vertelt mijn buurvrouw, iedereen had er zin in. Iedereen zat noodgedwongen op elkaars schoot, in een bedompte trein. Iedereen wilde eruit maar de sfeer was magisch. Samen met zoveel andere families verdreven ze in de Brusselse straten de regen en de kou. Met 70 duizend hadden ze het gevoel dat er iets op het spel stond en dat ze iets deden. Net als de 35 duizend klimaatspijbelaars van de donderdag ervoor. Ze wijst naar haar zoon die net tegen een basketbalpaal knalt.

'Diezelfde zondag, een aantal kilometers verderop. Ouders met kinderen op een gezellige uitstap, in een zuurstofarme ruimte rijtje schuiven, om pk's, motorkappen en uitstoot te vergelijken. Had mijn zoon-tje mogen kiezen, hij had geen seconde getwijfeld. Alles wat vier wielen heeft, kan crashen, ontploffen en razendsnel als een raket is, daar is plaats voor in zijn kinderhart. Vierhonderdvijftigduizend anderen dachten zoals hij. Febiac schrijft op de site van het Autosalon: 'Een zeer duidelijk signaal van de Belgische burger over het belang dat zij hechten aan hun individuele mobiliteit.' Brave burgers.

'Elke dag weer vraagt mijn zoon-tje mij welke auto de snelste is, moet ik toekijken hoe hij vliegtuigen laat botsen in de lucht en hoe vulkanen uitbarsten. De apocalyps ligt binnen handbereik. De apocalyps is een kinderziekte. De ontkenning van dreigend onheil is net zo goed een kinderziekte.'

DIE ZEIT

Petra Pinzler schrijft in een column op de site van het weekblad *Die Zeit* over de Duitse klimaatspijbelacties:

'Schoolleiders en toezichhouders gaan uiteenlopend met de onderwijsuitval om. Sommigen geven vrijaf, als ouders daarom vragen. Anderen accepteren een demonstratie niet als excuus voor uitval. Ze vinden aardrijkskunde belangrijker dan een betoging om de aarde te redden. En ze verbazen zich erover, dat velen daar anders over denken.

'Hoe idioot is dat!

'De kinderen van nu kunnen er niet op vertrouwen dat wij de problemen oplossen, waarmee zij later te kampen krijgen. Daarom moeten zij nu er zelf voor strijden – ook al gaat dat in tegen de schoolregels.

'Op die ongeautoriseerde spijbelen moeten ze trots zijn. Als ze voor een betoging voor klimaatmaatregelen een paar lesuren mislopen, doen ze dat geheel in lijn met het schoolreglement. In het schoolreglement van Berlijn staat bijvoorbeeld: 'Doel moet het opbouwen van persoonlijkheden zijn, die in staat zijn het staatkundige en maatschappelijke leven op basis van de democratie en in samenhang met de natuur en het milieu vorm te geven.'

'Scholieren die zich inzetten voor het milieu ontwikkelen zich naar alle waarschijnlijkheid tot precies zulke persoonlijkheden. Ze leren op een demonstratiedag, bij het activeren van hun medescholieren, het schilderen van protestborden, bij de organisatie van een klimaatneutrale reis en bij de discussies (wellicht met docenten en ouders) meer over het politieke engagement dan bij talloze lesuren politicologie.'

SYDSVENSKAN

In de Zweedse krant *Sydsvenskan* schrijft Alena Krempaská dat Thunbergs initiatief effect begint te krijgen op de Zweden:

'Thunbergs inzet heeft jonge mensen op veel plaatsen geïnspireerd en vergelijkbare demonstraties worden nu ook elders in Europa gehouden: België, Zwitserland, Duitsland. Tegelijkertijd zien we tekenen dat de Zweedse consumenten meer verantwoordelijkheid nemen voor klimaatverandering. Tweedehandskledingwinkels deden goede zaken in december, gewone winkels een stuk minder. Er waren verwachtingen dat verkooprecords zouden worden gebroken, maar het bleek de slechtste kersthandel sinds 2010.

'Verder zien we een groeiend besef van de uitstoot die vlieguren veroorzaken, en het lijkt erop dat dit het reisgedrag van de Zweden beïnvloedt. De reisindustrie noteert een toename van de belangstelling voor treinreizen.'

DER STANDARD

Greta Thunberg is niet voor iedereen een heldin: in de Oostenrijkse krant *Der Standard* maakt Noura Maan zich in een commentaar kwaad op de beschimpingen door rechts-populisten:

'Öko-Pippi', 'klimaathysterica', 'gedragsgestoord', 'door ondergangswanen geplaagd'. Een slachtoffer van 'kindermisbruik' zou Greta Thunberg zijn, want achter haar staan 'organisaties die haar voor hun doelen inzetten', of – nog erger! – 'journalisten' of 'politici'. De afdeling van de AfD in Heidelberg zette haar neer als een 'minderjarige heilige van de klimaatreligie'. Een AfD-politicus eiste een psychotherapeut 'voor dat arme kind', geen 'optredens die haar psychose nog versterken'.

'Wat heeft de 16-jarige Zweedse gedaan om zich de toorn van rechts op de hals te halen? Het antwoord is ontvullend onopvallend: ze eist grotere inspanningen tegen de klimaatverandering. (...)'

'Dat hoort bij de strategie van de rechts-populisten. De klimaatverandering kan hen niets schelen omdat de antwoorden ingewikkeld zijn en van iedereen iets vragen. Dat past niet in het schema van de populist op weg naar een verkiezingsoverwinning. Veel makkelijker is het mensen als vreemd te brandmerken. Of als anders, zoals bij Greta Thunberg. (...) Bijzonder cynisch wordt het als Thunberg vanwege haar leeftijd wordt bekritiseerd. Want wie zou de klimaatverandering, waarvoor de rechts-populisten met hun beleid medeverantwoordelijk zijn, meer aangaan dan jonge mensen?'

Belgische scholieren demonstreren tegen klimaatverandering.

Foto Guus Dubbelman / de Volkskrant